

Puhelin- ja hyvinvointipalvelut

13.8.2020

SAAVUTETTAVUUSTESTAUSRAPORTTI

Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala
Palveluverkkosuunnittelu

<https://www.hel.fi/kasvatuksen-ja-koulutuksen-toimiala/fi/tietoa-meista/palveluverkkosuunnittelu/>

Puhelin- ja hyvinvointipalvelut

13.8.2020

1	Johdanto	3
2	Toimeksianto.....	4
3	Yhteenveto palvelun saavutettavuudesta.....	4
4	Merkittävät virheet.....	5
4.1	Puuttuva tekstivastine.....	5
4.2	Linkki avaa PDF-tiedoston varoittamatta	5
4.3	Puutteellisesti kuvattu linkki	6
4.4	Linkin tunnisteena pelkkä väri.....	7
4.5	Kirjautumisnäkyvän sulkemispainike kuvattu puutteellisesti	7
4.6	Kirjautumistoiminnon selausjärjestysongelma	8
4.7	Linkki esiintyy kahteen kertaan.....	9
5	Muut virheet	10
5.1	Palveluverkkosuunnittelu-sivulta puuttuu h1-tasoinen pääotsikko	10
5.2	Sivustolla on tyhjiä otsikoita	10
6	Jatkotoimenpiteet	12
7	Tietoja saavutettavuustestauksesta	12
8	Yhteystiedot	12

1 Johdanto

Tässä raportissa kuvataan havainnot, jotka Palvelukeskus Helsinki teki Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala, Palveluverkkosuunnittelu-sivuston saavutettavuusauditoinnin yhteydessä. Raportissa pyritään tarjoamaan ratkaisuehdotuksia havaittuihin ongelmiin ja puutteisiin. Kunkin havaitun saavutettavuuteen liittyvän ongelman yhteydessä ilmaistaan sen merkitys palvelun käyttäjille seuraavasti:

Kriittinen ongelma:

Estää palvelun tai jonkin sen osion käytön tietyltä käyttäjäryhmältä.

Merkittävä ongelma:

Haittaa palvelun käyttöä siinä määrin, että käyttö muuttuu vaivalloiseksi tai se estyy osittain.

Vähäisempi saavutettavuuteen liittyvä ongelma:

Korjaaminen edistää palvelun käytettävyyttä erityisryhmille.

Havaintojen yhteydessä on viittauksia WCAG –saavutettavuusstandardiin, johon Suomessa voimassa oleva saavutettavuuslaki perustuu. Kun havainnossa on WCAG 2.1 –merkintä, on havainto saavutettavuuslain piiriin kuuluva puute riippumatta siitä, kuinka kriittinen puute on käyttäjän kannalta.

2 Toimeksianto

Testattu palvelu

- Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala, Palveluverkkosuunnittelu
- <https://www.hel.fi/kasvatuksen-ja-koulutuksen-toimiala/fi/tietoameista/palveluverkkosuunnittelu/>

3 Yhteenveto palvelun saavutettavuudesta

Palvelun yleinen saavutettavuuden tila on hyvä. Sivustolla ei havaittu kriittisiä saavutettavuusongelmia, jotka olisivat estäneet palvelun käyttöä tietyiltä kohde-ryhmiltä.

Suurimpina ongelmina palvelussa havaittiin puuttuvia kuvien tekstivastineita sekä puutteellisesti kuvattuja linkkejä.

Kaikki palvelusta löydetyt ongelmat ovat sellaisia joiden korjaaminen on yksinkertaista.

4 Merkittävät virheet

4.1 Puuttuva tekstivastine

Kuvaus

Pääsivulla olevalla kuvalla ei ole tekstivastinetta. Ilman tekstivastinetta ruudunlukijan käyttäjä ei voi saada selville, mitä kuvassa esitetään.

PALVELUVERKKOSUUNNITTELU » ASUKASTILAISUUDET

Korjausehdotus

Kuvalle tulisi antaa tekstivastine alt-määreellä. Jos kuvan on tarkoitus olla koristeellinen, tai se ei sisällä olennaista informaatiota, voi alt-määreen jättää tyhjäksi, jolloin ruudunlukija ohittaa sen.

WCAG 2.1

1.1.1 Ei-tekstuaalinen sisältö

Taso: A

Kaikki käyttäjälle esitettävä ei-tekstuaalinen sisältö on varustettu saman tarpeen täyttävällä tekstivastineella.

4.2 Linkki avaa PDF-tiedoston varoittamatta

Kuvaus

Asukastilaisuudet-sivun linkki "Toimialajohtaja Liisa Pohjolaisen esitys" avaa varoittamatta PDF-tiedoston. Tämä voi aiheuttaa kognitiivisia haasteita ruudunlukijan käyttäjälle. Sijainnin hahmottaminen sivustolla voi olla hankalaa, jos käyttäjälle avataan yhtäkkiä uusi ikkuna tai tiedosto ja käyttäjä ei tunne sivuston rakennetta.

Puhelin- ja hyvinvointipalvelut

13.8.2020

Korjausehdotus

Linkin yhteyteen tulisi lisätä varoitus PDF-tiedoston avaamisesta. Samanlainen varoitus tulisi lisätä kaikkiin linkkeihin, jotka avaavat uuden ikkunan, välilehden, tai PDF-tiedoston.

WCAG 2.1

3.2.4 Johdonmukainen merkitseminen

Taso: AA

Komponentit, joilla on sama toiminnallisuus verkkosivujen joukossa, merkitään johdonmukaisesti.

4.3 Puutteellisesti kuvattu linkki

Kuvaus

Asukastilaisuudet-sivulla on puutteellisella ”Täältä”-kuvauksella kuvattu linkki. Linkki on kohdassa ” Keskusteluun osallistujien kysymykset ja vastaukset löytyvät täältä.” Jos näkövammaisen ruudunlukuohjelman käyttäjä selaa sivustoa suoraan linkistä toiseen hyppimällä, lukee ruudunlukuohjelma ainoastaan linkkien kuvauksia. Tällöin käyttäjä ei saa lainkaan tietoa siitä, mihin sisältöön puutteellisesti kuvattu linkki liittyy.

Korjausehdotus

”Täältä”-kuvauksen sisältävälle linkille tulee antaa kuvaavampi kuvaus, jotta linkin tarkoitus on selvitetävissä suoraan sen linkkitekstistä.

WCAG 2.1

2.4.4 Linkin tarkoitus (kontekstissa)

Taso: A

Jokaisen linkin tarkoitus voidaan selvittää yksin linkkitekstistä tai linkkitekstistä yhdessä ohjelmallisesti selvitetävissä olevan linkkikontekstin avulla, paitsi tilanteissa, joissa linkki olisi yleisesti ottaen epäselvä käyttäjille.

4.4 Linkin tunnisteena pelkkä väri

Kuvaus

Sivuston sijaintilinkin tunnisteena on pelkkä väri. Joillekin käyttäjille voi aiheuttaa haasteita tunnistaa, että kyseessä on linkki, ellei sitä ole muuten merkitty esim. alleviivaamalla kohdistuessa tai muulla indikaattorilla.

PALVELUVERKKOSUUNNITTELU » ASUKASTILAISUUDET

Korjausehdotus

Linkkeihin tulisi lisätä värin lisäksi jokin muu visuaalinen indikaattori.

WCAG 2.1

1.4.1 Värien käyttö

Taso: A

Väriä ei käytetä ainoana visuaalisena keinona informaation välittämisessä, toiminnon esittämisessä, vastauksen pyytämässä tai visuaalisen elementin erottamisessa.

4.5 Kirjautumisnäköymän sulkemispainike kuvattu puutteellisesti

Kuvaus

Palveluverkkosuunnittelu-sivustolla on kirjautumismahdollisuus sähköiseen asiointiin. Kirjautumistoiminnon sulkemiselementin tekninen kuvaus on puutteellinen ja ruudunlukuohjelma kuvaa elementin x-kirjaimella. Näkövammaisen henkilö ei saa tällä hetkellä selville, mitä elementti tekee.

Korjausehdotus

Sulkemiselementin tekninen kuvaus tulee muuttua sellaiseksi, josta elementin toiminta on tunnistettavissa, esimerkiksi muotoon ”Sulje”.

WCAG 2.1**2.4.6 Otsikot ja nimilaput****Taso: AA**

Otsikot ja nimilaput kuvailevat aiheen tai merkityksen.

4.6 Kirjautumistoiminnon selausjärjestysongelma**Kuvaus**

Kirjautumistoiminnon tekninen selausjärjestys ja visuaalinen taitto eivät täsmää. Kun näkövammaisen ruudunlukuohjelman käyttäjä on avannut kirjautumistoiminnon ja hän alkaa selata sivustoa nuolinäppäimillä, tulee ennen kirjautumistoimintoa vastaan sivuston hakukenttä.

Ruudunlukuohjelman käyttäjä kokee nyt helposti, että kirjautumistoiminnon aktivoiminen ei onnistunut.

Korjausehdotus

Ruudunlukuohjelmat tulkitsevat verkkosivustoa sen HTML-koodin perusteella. Näin ollen CSS-tyylitiedoissa tehdyt sivun taitot eivät välity ruudunlukuohjelmalle.

Helpoin tapa saada tekninen selausjärjestys ja sivun visuaalinen taitto täsmäämään on laittaa sivun HTML-koodi siihen järjestykseen, miten sivustoa on ajateltu käytettäväksi visuaalisesti.

WCAG 2.1**1.3.2 Merkitykseen vaikuttava järjestys****Taso: A**

Kun sisällön esitysjärjestys vaikuttaa sisällön merkitykseen, oikea lukemisjärjestys voidaan selvittää ohjelmallisesti.

4.7 Linkki esiintyy kahteen kertaan

Kuvaus

Uutisessa osoitteessa ”<https://www.hel.fi/uutiset/fi/kasvatuksen-ja-koulutuksen-toimiala/varhaiskasvatuksen-ja-perusopetuksen-palveluverkkosuunnittelun-periaatteista-paatos>” (Varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen palveluverkkosuunnittelun periaatteista päätös) on sivun lopussa linkki ”Varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen suunnittelulle yhteiset alueet”, jonka jälkeen on nimetön linkki, joka johtaa samalle sivulle. Linkki näkyy visuaalisesti vain, kun siihen kohdistaa näppäimistöllä ja sillä on täysin sama osoite kuin sitä edeltävällä linkillä. Tämä ei ole visuaalisesti ongelma, mutta esim. pelkän näppäimistön käyttäjät sekä ruudunlukijan käyttäjät voivat osua linkkiin ja hämmentyä sen tarkoituksesta, etenkin ruudunlukijan käyttäjät, joilla ei ole mitään tapaa visuaalisesti määrittää linkin kontekstia.

Korjausehdotus

Ylimääräinen linkki tulisi poistaa, jottei se aiheuta sekaannusta käyttäjissä.

WCAG 2.1

2.4.4 Linkin tarkoitus (kontekstissa)

Taso: A

Jokaisen linkin tarkoitus voidaan selvittää yksin linkkitekstistä tai linkkitekstistä yhdessä ohjelmallisesti selvitettävissä olevan linkkikontekstin avulla, paitsi tilanteissa, joissa linkki olisi yleisesti ottaen epäselvä käyttäjille.

5 Muut virheet

5.1 Palveluverkkosuunnittelu-sivulta puuttuu h1-tasoinen pääotsikko

Kuvaus

Palveluverkkosuunnittelu-sivulta puuttuu h1-tasoinen pääotsikko. Otsikoinnin tulee aina alkaa h1-tasoisella pääotsikolla, jotta näkövammainen ruudunlukuohjelman käyttäjä pystyy hahmottamaan sivun rakenteen helpommin.

Korjausehdotus

Koko sivusto tulee käydä läpi ja varmistaa, että otsikointi etenee kaikkialla johdonmukaisesti.

Sivun otsikoiden on oltava hierarkkisesti järjestettyjä, otsikot eivät saa ohittaa tasoja. Otsikointi tulee aina aloittaa h1-tason pääotsikolla. Sivulla on oltava vähintään yksi ylätasoinen otsikko (H1 tai WAI-ARIA role="heading" ja aria-level="1"), jonka alaotsikoiden tulee olla H2-otsikoita tai WAI-ARIA role="heading" aria-level="2" -otsikoita jne.

Jos teksti on korostettava semanttisesti, käytetään 'strong'-tunnistetta. Jos teksti on otsikko, käytetään "H"-tunnistetta (kuten H1, H2, H3...). Jos teksti korostetaan visuaalisesti, tehdään se CSS:n avulla, ei otsikkotasoa muuttamalla.

WCAG 2.1

Tämä havainto ei ole WCAG-rikkomus (taso A tai AA), mutta sen korjaaminen edistää verkkosivujen saavutettavuutta

5.2 Sivustolla on tyhjiä otsikoita

Kuvaus

Etusivun linkistä "Lue lisää palveluverkkosuunnittelusta" aukeavalla sivulla on tyhjä h4-tason otsikko, jota on ilmeisesti käytetty tekstin rivittämiseen. Tämä voi aiheuttaa hämmennystä ruudunlukijan käyttäjälle, sillä tyhjät otsikot luetaan sisällön puutteesta huolimatta "tyhjänä". Käyttäjä voi luulla sivulla olevan sisältöä, joka on hänelle saavuttamatonta, tai että hänen ruudunlukijansa on epäkunnossa.

Puhelin- ja hyvinvointipalvelut

13.8.2020

Korjausehdotus

Tyhjät otsikot tulisi poistaa ja muotoilut tulisi tehdä CSS-tyyleillä.

WCAG 2.1

1.3.1 Informaatio ja suhteet

Taso: A

Esitystavassa välittyvät informaatio, rakenne ja suhteet voidaan selvittää ohjelmallisesti tai ne ovat saatavilla tekstinä.

6 Jatkotoimenpiteet

Puuttuva kuvan tekstivastine ja puutteellisesti kuvatut linkit tulisi korjata ensimäisenä. Sivuston kaikki ongelmat ovat yksinkertaisia, eikä niiden korjaaminen vaadi suuria toimenpiteitä, korkeintaan määreen lisääminen tai linkkitekstin korjaaminen.

Osa raportissa mainituista ongelmista voi olla hel.fi sivupohjan ongelmia, jotka korjataan tulevassa sivupohjauudistuksessa.

7 Tietoja saavutettavuustestauksesta

Testauksen suoritti Palvelukeskus Helsinki, puhelin- ja hyvinvointipalvelut-yksikkö.

Saavutettavuus on tarkistettu käyttäen ohjelmallista saavutettavuustarkistusta sekä sivuston manuaalista tarkistusta. Testauksessa syntyneet toiminnalliset havainnot pätevät sekä työpöytä- että mobiililaiterympäristöön.

Manuaalisessa testauksessa on käytetty Chrome- ja Firefox-selaimia, niiden 200% tiloja sekä tietoteknisiä apuvälineitä, kuten ruudunlukuohjelmia, ohjaimia ja erikoisnäppäimistöjä. Mobiilitestaus toteutettiin iOS- ja Android-käyttöjärjestelmillä ja niille tarkoitetuilla ruudunlukuohjelmilla.

8 Yhteystiedot

Palvelukeskus Helsinki, puhelin- ja hyvinvointipalvelut

saavutettavuus@hel.fi